

Miljöavdelningen
Johan Appelblad

Yttrande

2021-02-12

Regeringskansliet
Näringsdepartementet

10333 Stockholm

Betänkande SOU 2020:71 - Utvinning av alunskiffer, Åre kommun

Sammanfattning

- Åre kommun konstaterar att utredningens skärpning av minerallagen marginellt förändrar rättsläget och bidrar därför inte till ett utökat skydd för andra näringar.
- Åre kommun anser att gruvbrytning i alunskiffer ska förbjudas.
- Åre kommun anser att utredningen inte tillfredsställande utreder de miljörisker som kopplas till brytningen av alunskiffer. I utredningen konstateras riskerna som komplexa och vikt läggs vid kunskapshöjande insatser som forskning, myndighetsvägledning samt övriga kunskapsforum. Åre kommun välkomnar dessa åtgärder men ser den kumulativa risken vid alunbrytning som fortsatt hög och dåligt utredd.
- I miljölagstiftningen ställs redan krav på verksamheters kunskap genom 2 kap 2§ MB, något som i fallet med alunskiffer då kan komma att kompletteras med prövning om lämplighet enligt minerallagen om utredningens förslag tas vidare. Trots detta ställer sig Åre kommun frågande till om kunskap och lämplighet räcker som skydd för de potentiella miljörisker som finns kopplade till brytning av alunskiffer.
- I processen för koncession/undersökningstillstånd ska hänsyn tas till 3 kap, 4 kap MB. Åre kommun anser att utredningens utelämnande av att hantera riksintressen inte är motiverat utifrån den riskbild som finns när brytning av alunskiffer krockar med andra intressen. I fråga om lämplighet bör prövning av lämplighet enligt 2§ Minerallagen, 3e stycket, utökas till att gälla all gruvbrytning.

Yttrande

Författningsförslag

Åre kommun ser inte att de presenterade författningsförslagen nämnvärt ändrar det nuvarande rättsläget. Med tanke på miljöriskernas komplexitet kopplade till brytning av alunskiffer hade en markant höjning av säkerhet i linje med Miljöbalkens övergripande syfte varit välkommet. Åre kommun ställer sig negativt till brytning av alunskiffer. Istället bör fokus riktas mot att ta fram en storskalig strategi där minskad förbrukning av resurser i kombination med sekundäråtervinning sätter riktningen. Nyetablering av gruvor ska vägas mot denna strategi.

1.2 Förslag till förordning om ändring av mineralförordningen (1992:285)

Åre kommun saknar precisering i utredningen av vad förslagen gällande utökade kontakter med jordbruksverk/skogsstyrelsen är tänkt att ha för effekt.

4.4 Prövning enligt miljöbalken m.m.

Enligt lagstiftningen ska 3 kap, 4 kap MB tas hänsyn till vid den här processen. Åre kommun prövar inte dessa verksamheter men upplever att utformningen av 3 kap, 4 kap MB öppnar för tolkningar. Utredningen belyser inte denna problematik och lyfter inte de riksintressen som berör Åre kommun. Rennäring och friluftsliv kan, trots skyddade som riksintressen, inte anses beröras ringa av en alunskifferbrytning.

Kommunal tillstyrkan, enligt 16 kap 4§ MB, bör utökas till att gälla all miljöfarlig verksamhet där brytning av alunskiffer får en särställning.

4.4.2 Miljöbalkens mål och allmänna hänsynsregler

Likt alla verksamheter skulle en brytning av alunskiffer omfattas av miljölagstiftningen. Nedan framförs synpunkter utifrån Miljöbalkens övergripande bestämmelser.

Miljöbalken skall tillämpas så att

1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan,

Enligt utredningen är alunskiffer en potentiell miljöfara samt att det finns kunskapsluckor gällande hur dessa faror kan hanteras. Historisk brytning visar att problem kan kvarstå över generationer och ger upphov till stora samhällskostnader. Presenterad utredning lyfter den problematik som finns kring brytning av alunskiffer, men bemöter inte de kumulativa risker som finns kopplat till brytningen.

2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas,

Åre kommun gör bedömningen att befintligt regelverk samt föreslagna ändringar inte säkerställer att natur- och kulturmiljöer skyddas. Näringar inom Åre kommun är helt beroende av de naturliga tillgångar som kan riskeras vid en storskalig brytning av alunskiffer. Hänsynstaganden till 3 kap, 4 kap och 5 kap 15§ MB regleras i 4 kap 2§ Minerallagen. Åre kommun anser inte att de författningsförslag som har lyfts fram i någon utsträckning löser de frågetecken och tolkningsmöjligheter som återfinns i den här delen av miljölagstiftningen.

3. den biologiska mångfalden bevaras,

De miljörisker som är kopplade till brytning av alunskiffer har en påverkan på naturliv och den biologiska mångfalden. Detta betänkande besvarar inte hur och i vilken utsträckning. Men med grund i de miljörisker som presenteras måste risken anses som överhängande.

4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och

Åre kommun är beroende av den begränsade mark produktiv skogsmark och jordbruk som återfinns inom kommunen. Enligt betänkandet kräver omställningen innovationskritiska metaller, men för en hållbar utveckling framåt behövs även möjligheter till ett aktivt brukande av mark och ett aktivt skogsbruk.

Dagbrottsbrytning av alunskiffer riskerar även rennäring och turism samt att generella naturvärden och därmed biologisk mångfald kan komma till skada. Åre kommun ställer sig frågande till om brytning av alunskiffer bidrar till en långsiktigt god hushållning. Här står intressen mot varandra och föreslagen ändring i lagstiftning tar inte itu med den problematiken.

5. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.

Det cirkulära samhället är beroende av att utvinning i så kallade sekundärmaterial utökas och utvecklas. Nybrytning av metaller som redan finns i samhällets kretslopp kan inte anses förenligt med Miljöbalken och dess övergripande syfte.

4.4.7 Förbudet mot brytning av uran m.m.

Rättsläget gällande brytning av uran konstaterades som osäkert i utredningen. Åre kommun anser att det ska utredas skyndsamt. Åre kommun har i tidigare skede tagit ställning mot brytning av uran.

5.4 Miljörisker vid utvinning ur alunskiffer

Åre kommun saknar redogörelse för hur djur och natur kan komma att påverkas av brytning av alunskiffer. Bevarande av biologisk mångfald regleras i Miljöbalken och tillhör lagstiftningens övergripande mål. För Åre kommun är naturen och därtill kopplade friluftslivet av stor vikt.

Åre kommun är helt beroende av det ytvatten som rinner genom kommunen. Detta vatten används till dricksvatten och rekreation. Nedströms hittas Storsjön där än mer människor är beroende av friska vatten. Med anledning av vattnets konnektivitet och nytta för samhället ser Åre kommun stora risker med miljöfarlig påverkan i kommunen.

5.4.3 Kunskapsluckor

Åre kommun välkomnar satsningar på kunskap. Gällande lagstiftning och författningsförslag ställer krav på kunskap hos verksamhetsutövare. Åre kommun känner viss oro gällande kunskap i andra delar av berörda instanser. Tillsynsmyndighet och politik behöver involveras i arbetet med att ta fram kunskap och applicera den.

5.5 Miljöpåverkan från historisk brytning

I Miljöbalkens övergripande syfte lyfts att nuvarande och kommande generation ska tillförsäkras en god miljö. Historisk brytning, förvisso under annan lagstiftning och tekniskt kunnande, har visat att effekter kan bli långt gångna. Åre kommun trycker därför på vikten av att lösa dagens problem genom att inte skapa ett problem för nästa generation.

6 Förslag

I Åre kommuns och miljölagstiftningens intresse ligger en god miljö. Alla förslag i utredningen som kan minska negativa effekter från eventuell alunskifferbrytning är därför till nytta. Åre kommun har återkommande i det här yttrandet ställt sig frågande till om utredningens föreslagna åtgärder säkerställer efterlevnad utifrån miljölagstiftningen och god hushållning. Denna bedömning kvarstår trots de förslag som lyfts i detta kapitel.

9 Särskilda yttranden

Expertisen tycker att lagförslagen inte är tillräckliga. Åre kommun ser inte hur framlagda förslag möjliggör skydd för miljö och diverse viktiga näringar, rennäringen inräknat. Naturskyddsföreningen lyfter att det inte har genomförts någon avstämning med Sametinget - Åre kommun vill framföra att detta är av stor vikt.

Daniel Danielsson
Kommunstyrelsens ordförande

Tony Sparrman
Kommunsekreterare